

بیانیه کنفرانس سازمان

ملل متمد درباره انسان و محیط‌زیست

استکهلم - ۱۹۷۲

(۱۳۵۱ ه . ش)

UNITED NATIONS CONFERENCE
ON THE MAN AND ENVIRONMENT
(STOCKHOLM DECLARATION)
STOCKHOLM - 1972

این کنفرانس از پنجم تا شانزدهم ژوئن ۱۹۷۲ (خرداد ۱۳۵۱) در شهر استکهلم پایتخت سوئد با شرکت مقامات و نمایندگان اکثر کشورهای جهان تشکیل شد. کنفرانس مذکور در پایان اجلاس دوازده روزه خود مبادرت به انتشار یک بیانیه یا اعلامیه اصولی و یک طرح عملیاتی یا اجرایی نمود که به عنوان اسناد کنفرانس جهانی محیط زیست تلقی می‌شوند.

روز افتتاح این کنفرانس، ۵ ژوئن به عنوان روز جهانی محیط زیست تعیین گردیده است.

«بیانیه کنفرانس سازمان ملل درباره محیط‌زیست و انسان»

الف- پیشگفتار:

۱- انسان مخلوق و شکل‌دهنده محیط زیست خود است. محیطی که به وی بقای فیزیکی، فرصت رشد معنوی (اخلاقی، اجتماعی و روحی) عطا می‌کند. در تکامل طولانی و آکنده از رنج‌نژاد بشر در این سیاره خاکی، مرحله‌ای فرا رسیده است که در آن انسان قدرت تغییر شکل محیط‌زیست خود را از طریق سرعت زیاد علوم و تکنولوژی، به طریقی بی‌شمار و به مقیاسی غیر قابل پیش‌بینی به دست آورده

است. هر دو جنبه محیط‌زیست انسان، طبیعی و مصنوعی، برای رفاه بشر و بهره‌وری او از حقوق پایه بشری، حتی حق به زندگی ضروری است.

۲- حمایت از محیط‌زیست انسان و بهبود آن موضوع مهمی است که بر رفاه افراد و توسعه اقتصادی در سراسر جهان اثر می‌گذارد. این آرزوی مبرم همه افراد سراسر دنیا و وظیفه همه دولت‌ها است.

۳- انسان باید دائماً تجربه‌اندوزی کرده به اکتشاف، اختراع و پیشرفت ادامه دهد. در عصر ما قدرت انسان برای دگرگون‌سازی اطرافش، اگر عاقلانه به کار رود، می‌تواند برای همه مردم منافع توسعه و فرصت بهبود زندگی را به ارمغان آورد و اگر به اشتباه و یا بی‌توجهی به کار گرفته شود همان قدرت می‌تواند صدمات بی‌شماری به افراد بشر و محیط‌زیست انسانی وارد سازد. ما در اطراف خود در بسیاری از مناطق زمین، نشانه‌های روزافزونی از صدمات حاصله از انسان را مشاهده می‌کنیم، سطوح خطرناک آلودگی در آب، هوا، خاک و موجودات زنده با اختلالات شدید و نامطلوب در تعادل بوم‌شناختی زیست‌کره، تخریب و تهی‌سازی منابع غیر قابل تجدید، کمبودهای شدید مضر برای سلامتی جسمانی، روحی و اجتماعی انسان، در محیط‌زیست مصنوع بشر به ویژه در محیط کار و زندگی وی مشاهده می‌کنیم.

۴- بسیاری از مسائل محیط‌زیست، در کشورهای در حال رشد از کمی توسعه ناشی می‌شود میلیون‌ها تن از افراد بشر به زندگی در سطوحی پایین‌تر از آنچه که شایسته زندگی یک انسان است و محرومیت از غذای کافی و لباس، مسکن، آموزش، سلامتی و بهداشت، ادامه می‌دهند. بنابراین کشورهای در حال رشد باید با در نظر گرفتن اولویت‌های خود و نیاز به محافظت و بهبود محیط‌زیست، تلاش‌های خود را به طرف توسعه معطوف سازند. کشورهای صنعتی نیز باید به همان دلیل کوشش کنند که فاصله بین خود و کشورهای در حال توسعه را تقلیل دهند. در کشورها مسائل محیط‌زیست معمولاً به صنعتی کردن و توسعه تکنولوژی مربوط می‌شود.

۵- رشد طبیعی جمعیت دائماً مشکلاتی برای محیط‌زیست به وجود می‌آورد و برای مقابله با این مشکلات باید در زمان مناسب سیاست‌ها و اقدامات بسنده‌ای در پیش گرفته شود. آدمیان از هر چیزی در دنیا با ارزش‌تر هستند. این افراد بشر هستند که چرخ‌های پیشرفت اجتماع را به حرکت در آورده ثروت اجتماعی تولید می‌کنند، علوم و تکنولوژی را توسعه می‌دهند و با سخت کوشی خود محیط‌زیست انسانی را دائماً تغییر می‌دهند، و همراه با پیشرفت اجتماع و ترقی تولید، علوم و تکنولوژی، قدرت انسان برای بهبودسازی محیط‌زیست روز به روز افزایش می‌یابد.

۶- نقطه‌ای در تاریخ فرا رسیده است که باید فعالیت‌های خود را در سراسر جهان با دقت موشکافانه‌تری از نظر پی‌آمدهای محیط‌زیستی آنان شکل دهیم. ما می‌توانیم در اثر جهل و بی‌مبالاتی خسارات عمده و غیر قابل ترمیمی به محیط‌زیست زمین که زندگی و رفاهمان به آن وابسته است وارد سازیم و بالعکس می‌توانیم با استفاده از دانشی بیشتر و انجام اعمالی عاقلانه‌تر در محیطی که با

احتیاجات و امیدهای بشری انطباقاً دارد زندگی بهتری برای خود و اعقابمان فراهم آوریم. چشم‌اندازهای وسیعی برای بهبود کیفیت محیط‌زیست و ایجاد یک زندگی خوب وجود دارد. آنچه که مورد نیاز است، آرامش فکری و اشتیاق به فعالیت شدید ولی نظام یافته است. برای رسیدن به آزادی در دنیای طبیعت، انسان باید دانش را به کمک طبیعت برای ساخت محیط‌زیست بهتر به کار ببرد. دفاع از محیط‌زیست انسان و بهبود آن برای نسل‌های حال و آینده هدفی ضروری برای نوع بشر شده است هدفی که باید با همراهی و هماهنگی اهداف تایید شده بنیادی صلح و توسعه جهانی اقتصاد و اجتماع دنبال گردد.

۷- دستیابی به این هدف زیست‌محیطی نیاز به پذیرش مسئولیت توسط تمام شهروندان و اجتماعات، سرمایه‌گذاران و مؤسسات در هر سطحی و شرکت مساوی آنان در تلاش‌های عمومی خواهد داشت. افراد در همه مسیرهای زندگی و مؤسسات در زمینه‌های گوناگون، به یاری ارزشها و نتایج اعمال خود محیط‌زیست آینده جهان را خواهند ساخت. دولت‌های ملی و محلی بیشترین قسمت بارسنگین اقدامات و سیاست‌های زیست‌محیطی گسترده را در محدوده قلمرو خود بدوش خواهند کشید.

همکاری‌های بین‌المللی در گردآوری منابع برای حمایت از کشورهای در حال توسعه برای انجام مسئولیت‌های زیست‌محیطی در این زمینه نیز مورد نیاز خواهد بود. از آنجایی که گروه فزاینده‌یی از مسائل زیست‌محیطی از نظر ابعاد، جهانی یا منطقه‌ای هستند و یا بر محدوده مشترک بین‌المللی تأثیر می‌گذارند، لذا به همکاری گسترده ملت‌ها و اقدامات مؤسسات بین‌المللی که علائق مشترکی دارند نیاز خواهد بود. کنفرانس از دولت‌ها و ملت‌ها برای تلاشی عمومی در جهت حفاظت محیط زیست بشری و بهبود آن برای استفاده همه ابناء و اعقاب آنها، دعوت می‌کند.

ب- اصول بیانیه - تعهد مشترکی را بیان می‌کند، مبنی بر این که:

اصل اول- انسان حقوقی بنیادی نسبت به آزادی، مساوات و شرایط مناسب و زندگی در محیطی که به او اجازه زندگی با وقار و سعادت‌مندانه را می‌دهد، دارد و مسئولیت حفظ و بهبود محیط‌زیست برای نسل حاضر و نسل‌های آینده را به عهده دارد. از این جهت سیاست‌های مشو یا تداوم دهنده آپارتاید، جدایی طلبی نژادی، تبعیض، استعمار و دیگر اشکال ظلم و تسلط خارجی محکوم می‌شوند و باید نابود گردند.

اصل دوم- منابع طبیعی زمین شامل هوا، آب و خاک، گل‌ها و گیاهان و مخصوصاً نمونه‌های مشخص اکوسیستم‌های طبیعی باید برای استفاده نسل‌های کنونی و آینده با برنامه ریزی دقیق و مدیریت مناسب، محافظت شوند.

اصل سوم- ظرفیت زمین برای تولید منابع قابل تجدید حیاتی باید حفظ شده و هر جا لازم باشد بازسازی شود یا بهبود یابد.

اصل چهارم- بشر برای حفاظت و مدیریت عاقلانه میراث حیات وحش که زیستگاه آن هم اکنون در اثر عوامل گوناگون به مقدار زیادی نابوده شده است مسئولیتی خاص به عهده دارد بنابراین حفاظت طبیعت همراه با زندگی وحش باید در برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی از اهمیت برخوردار شود.

اصل پنجم- از منابع غیرقابل تجدید زمین بایستی به صورتی استفاده شود که از خطر ته کشیدن آنها جلوگیری به عمل آید. سهیم بودن همه افراد بشر در منافع چنین استفاده‌یی باید ضمانت شود.

اصل ششم- تخلیه مواد سمی و یا مواد دیگر و گرما به میزان و یا تراکمی که از ظرفیت مجاز محیط زیست بالاتر رود باید متوقف شود تا اطمینان حاصل شود که صدمه غیر قابل بازگشتی به اکوسیستم وارد نمی‌شود. از مبارزه بر حق مردم همه کشورها برضد آلودگی باید حمایت شود.

اصل هفتم- دولت‌ها، برای جلوگیری از آلودگی دریاها با موادی که ممکن است برای سلامتی انسان خطرناک باشد و به منابع و موجودات زنده دریایی صدمه بزند و یا امکانات آنرا از بین ببرد و یا در دیگر استفاده‌های قانونی آن مداخله نماید، اقدامات لازم را به عمل خواهند آورد.

اصل هشتم- توسعه اقتصادی و اجتماعی برای تضمین زندگی و محیط کار مطلوب برای انسان و برای ایجاد شرایطی که جهت بهبود کیفیت زندگی ضروری هستند، لازم است.

اصل نهم- مشکلات زیست‌محیطی که از وضعیت کمی رشد و بلایای طبیعی ناشی شده مشکلات بزرگی ایجاد می‌کند. این مشکلات را می‌توان با سرعت بخشیدن به توسعه از طریق انتقال مقادیر قابل توجهی از کمک‌های مالی و فنی به عنوان ضمیمه‌ای برای تلاش‌های داخلی و خارجی کشورهای روبه رشد و هر گونه کمک مشابه در زمان مناسب، درمان نمود.

اصل دهم- برای کشورهای در حال توسعه ثبات قیمت‌ها و درآمد کافی برای برآوردن احتیاجات اولیه از ضروریات مدیریت محیط‌زیست هستند، چون عوامل اقتصادی و فرایندهای بوم‌شناختی هر دو باید به حساب آیند.

اصل یازدهم- سیاست‌های زیست‌محیطی همه کشورها باید در جهت بهبود باشد نه اینکه به صورتی معکوس بر توسعه بالقوه کنونی و آینده کشورهای در حال توسعه اثر بگذارد و یا موانعی بر سر راه دستیابی به شرایط زندگی بهتر برای همه افراد بشر قرار دهد.

دولت و مؤسسات بین‌المللی باید اقدامات صحیحی، با دیدی برای رسیدن به موافقت درباره روبرو شدن با عواقب اقتصادی احتمالی ملی و بین‌المللی در اثر به کار بردن اقدامات زیست‌محیطی انجام دهد.

اصل دوازدهم- برای محافظت و بهبود محیط‌زیست، با توجه به موقعیت و نیازهای خاص کشورهای در حال توسعه و با توجه به هر گونه هزینه‌ای که احتمال دارد در اثر اقدامات محافظتی محیط‌زیست به طرح‌های توسعه آنان وارد شود و با توجه به کمک‌های بیشتر فنی و مالی بین‌المللی که ممکن است این کشورها برای این منظور لازم داشته باشند و بنا به درخواست آنها باید در اختیارشان قرار گیرد، منابع لازم باید تأمین شوند.

اصل سیزدهم- برای دستیابی به مدیریت منطقی‌تر منابع و بهبود محیط‌زیست از این طریق، دولت باید روشی متمرکز و هم‌آهنگ برای برنامه توسعه خود انتخاب کند تا بتواند توسعه قابل‌انطباقی با نیازهای محافظت و بهبود محیط‌زیست انسان را به نفع مردم کشور خود تضمین کند.

اصل چهاردهم- برنامه‌ریزی منطقی، راه‌حلی ضروری برای حل هرگونه تعارض بین نیازهای توسعه و نیازهای حفاظت و بهبود محیط‌زیست است.

اصل پانزدهم- در زمینه اسکان انسانی و شهرنشینی، برنامه‌ریزی باید با جهت‌گیری به سوی احتراز از اثرات معکوس بر محیط‌زیست و کسب حداکثر منافع اجتماعی و محیط‌زیستی برای همه به کار رود. در این میان، طرحهایی که برای تسلط استعماری و نژادی تنظیم شده‌اند باید کنار گذاشته شوند.

اصل شانزدهم- سیاستهای مربوط به جمعیت که نسبت به حقوق اساسی بشر بی طرف هستند و دول مربوطه آنها را تأیید کرده‌اند، باید در مناطقی که نرخ رشد جمعیت و یا تراکم زیاده از حد آن ممکن است اثرات معکوسی بر محیط‌زیست یا بر توسعه داشته باشد (و یا در مناطقی که تراکم جمعیت کم است و ممکن است کمی جمعیت از توسعه و بهبود محیط‌زیست انسانی جلوگیری کند) به کار گرفته شوند.

اصل هفدهم- مؤسسات مناسب ملی باید با دید بهبودی کیفیت محیط‌زیست، کار برنامه‌ریزی مدیریت و یا کنترل منابع محیط‌زیستی کشور را به عهده گیرند.

اصل هجدهم- علوم و تکنولوژی به عنوان بخشی از سهم خود در کمک به توسعه اقتصادی و اجتماعی باید برای تشخیص، اجتناب و کنترل خطرات زیست‌محیطی و حل مسائل زیست‌محیطی، به نفع عموم جامعه بشریت مورد استفاده قرار گیرند.

اصل نوزدهم- آموزش درباره موضوعات زیست‌محیطی برای نسل جوان و بزرگسالان با بذل توجه لازم نسبت به افراد مستضعف، برای وسیع‌تر کردن شالوده عقیده‌ای روشن بینانه و رفتاری مسئولانه، از طرف انسانها، مؤسسات و اجتماعات درباره محافظت و بهبود محیط‌زیست در بعد کامل انسانی آن ضروری است. همچنین لازم است که وسایل ارتباط جمعی از کمک به تخریب محیط‌زیست اجتناب نمایند بلکه بالعکس اطلاعاتی آموزشی درباره نیاز به حمایت و بهبود محیط‌زیست برای توانایی دادن به انسان برای توسعه در هر زمینه، ارائه دهند.

اصل بیستم- پژوهش و توسعه علمی در چارچوب مسائل زیست‌محیطی ملی و بین‌الدولی باید در همه کشورها، به خصوص در کشورهای در حال رشد تشویق شود. در این رابطه باید از جریان آزادانه اطلاعات روز آمد علمی و انتقال تجارب، حمایت و یاری شود تا حل مسائل زیست‌محیطی آسانتر شود. تکنولوژی‌های محیط‌زیستی باید با شرایطی که انتشار وسیع آنها را بدون گذاشتن بار سنگینی بر دوش کشورهای در حال توسعه تشویق کند، در اختیار این کشورها قرار گیرد.

اصل بیست و یکم- دولت‌ها، برطبق منشور سازمان ملل و اصول قوانین بین‌المللی دارای حق حاکمیت از نظر استخراج منابع خود، مطابق سیاست‌های زیست‌محیطی خود می‌باشند و مسئولیت تضمین یا کنترل فعالیت‌های داخل قلمرو خود را به نحوی که صدمه‌ای به محیط‌زیست کشورها، یا مناطق ماوراء قلمرو آنها وارد نکند، به عهده دارند.

اصل بیست و دوم دولت‌ها باید در توسعه بیشتر قوانین بین‌المللی، درباره مسئولیت و یا جبران خسارات قربانیان آلودگی و دیگر صدمات محیط‌زیستی، منتج از فعالیت داخل محدوده قانونی و یا مناطق تحت کنترل خود، در نواحی ماوراء قلمروشان همکاری کنند.

اصل بیست و سوم- بدون داشتن تعصب نسبت به معیارهایی که ممکن است درباره آنها در جامعه بین‌المللی توافق به عمل آید، و یا استانداردهایی که باید به صورت ملی درباره آنها تصمیم‌گیری شود، در تمام موارد ضروری خواهد بود که سیستم‌های ارزشی حاکم بر هر کشور، و میزان امکان استفاده از استانداردهایی را که برای اغلب کشورهای پیشرفته قابل قبول بوده ولی ممکن است برای کشورهای در حال توسعه ناصحیح باشد و یا اجباراً هزینه‌ای اجتماعی در برداشته باشد، در نظر گرفت.

اصل بیست و چهارم- تمام کشورها، کوچک و بزرگ باید به موضوعات بین‌المللی حفاظت و بهبود محیط‌زیست، با روح همکاری و بر پایه مساوات رسیدگی کنند.

همکاری از طریق قراردادهای دو جانبه یا چند جانبه، یا طریق مقتضی دیگر، برای کنترل، جلوگیری، کاهش و یا از بین بردن مؤثر اثرات معکوس زیست‌محیطی ناشی از فعالیت‌های انجام شده در همه زمین‌ها با صرف توجه کافی نسبت به حق حاکمیت و علائق همه کشورها ضروری است.

اصل بیست و پنجم- دولت‌ها تضمین خواهند کرد که سازمان‌های بین‌المللی نقش پویا و هماهنگی را برای حفاظت و بهبود محیط‌زیست بازی کنند.

اصل بیست و ششم- انسان و محیط‌زیست او باید از اثرات تسلیحات هسته‌ای و تمام وسایل تخریب عمومی دیگر مصون بماند. دولت‌ها باید برای رسیدن به توافقی سریع، از طریق ارگانه‌های مناسب بین‌المللی، درباره حذف و نابودی کامل چنین سلاح‌هایی بکوشند.

